

פנינים משולחן רבנו הגאון

רבי אברהם מנחם גרינברג

זצלה"ה

לע"נ הרבנית
הצדקנית מרת
אסתר הרטה ע"ה
בת הר"ר רפאל
יונה זצ"ל

פרשת שלח תשע"ט

ציצית בתכריכין

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וְגו' (ט"ו ל"ט)

הנה כתב בתוספות בעבודה זרה (ס"ה ב' ד"ה אבל) דהא דאמרין בגמרא מנחות (מ"א א') דמניחים ציצית למת משום לועג לרש, היינו דשמואל דאזיל לטעמיה דאית ליה אין מצות בטילות לעתיד לבא נמצא כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יהיו בלא ציצית ויש כאן עבירה, והא דתלי טעמא בלועג לרש לפי שבא ליתן טעם שהעומדים יש להן ואם כן הן לועגין שאינן חשובין.
מענה העירו היאך מהני להניח ציצית לתכריכין, הא בזמן שמתו פטורים מהמצוה, ואם כן אחר כך בתחיית המתים הוה ליה תעשה ולא מן העשוי.

א. מחוסר זמן

הנה יש לומר דהוה מחוסר זמן, וכמו במניח חוטין בלילה שכתב מהרש"ג (ח"ב ס"י ע"ד) דשפיר דמי.

ב. בגד של כלאים

אך אם כן בהניח ציצית בבגד של כלאים ודעתו להסיר הכלאים נמי יועיל, דמאי שנא תחיית המתים מהסרת הכלאים, ואמאי כתב בגנת ורדים (הבאנו לקמן) דהוה תעשה ולא מן העשוי.

ויש לומר דאין הכי נמי אלא דדברי גנת ורדים איירי באופן שלא היה בדעתו להוריד הכלאים דלא ידע מקיומה, ולא נימא דעתידים להודיעו. וכל זה חידושא רבתי.

ג. כסות לילה

אך לפי זה יתחדש שאם עומד להיות כסות יום, יועיל, אף שיניח השתא כשהוא כסות לילה, והיינו דזה נילף מתכריכין, אך בפשוטו לא מהני.

נמצא דאם חסר בצורת הדבר, הוה תעשה ולא מן העשוי אף שדעתו לתקן, כגון בטלית שיש רק ג' כנפות, אך אם חסר בשימוש, ודעתו להשתמש יועיל, כגון בתכריכין, וזה דוקא כשדעתו כן. וצריך תלמוד.

נתברר שהיה כלאים

הנה כתב במשנה ברורה (סי' י"א ס"ק מ"ג) טלית של צמר שהיתה מצויצת כהלכתה, ונמצא בגדיל של משי שעושין בשפת הטלית חוטין של פשתן, והוצרכו לשלף הגדיל מן הטלית, ראוי להחמיר להתיר הציצית ולחזור ולקשרם. ומקורו בבאר היטב (שם ס"ק י"ג) בשם גנת ורדים (יו"ד כלל ו' ס"י י"ד).

והנה כתב בגנת ורדים דלכאורה היא תליא בפלוגתא דרבינו ברוך ורבינו יצחק הלבן (מובא בהגהות אשר"י סוכה פ"ק אות כ"ד) בעשה סוכה בתוך הבית תחת התקרה ואחר כך הסיר התקרה, דרבינו ברוך סובר דפסולה, דהתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי, אמנם רבינו יצחק הלבן הכשיר, דלא שייך לומר תעשה ולא מן העשוי אלא היכא דגוף הסוכה היה בפסול, כגון גפן ודלעת וקיסוס מחוברים, אבל הכא דגוף הסכך הוא כשר אלא שהתקרה גורמת לו פסול, הכי נמי דכשירה אחר שהסיר התקרה.

אך כתב בגנת ורדים דאע"ג דמקילין בסוכה זה משום דנקטינן

כהמקילין, אבל לענין ציצית דחמירא מסוכה פסול.

א. מבטל בקום ועשה

הנה ביאר בגנת ורדים דהטעם דציצית חמירא, מכיון דמבטל מסוכה רק בשב ואת תעשה, אבל הכא בציצית חמירא מכיון שמבטל בקום ועשה.

אמנם לעני"ד אינו מובן מה לי הולך בציצית בלא חוטים ומה לי אוכל שלא בסוכה, ואם יש לאדם ב' אפשרויות, או לילך בציצית בלא חוטים או לאכול חוץ לסוכה, לעני"ד יעשה מה שירצה.

ואע"ג דבאין לו חוטים מותר מן התורה לילך בבגד, כמו שכתב במרדכי (מנחות הלכות קטנות תתקמ"ד) בשם הר"י, ובאין לו סוכה יש לעיין, אך מסתברא שגם בסוכה מותר מן התורה באין לו סוכה. וצריך תלמוד.

ב. ציצית עובר בכל רגע

אך באמת באין לו ציצית עובר בכל רגע מדרבנן, ובסוכה רק באוכל חוץ לסוכה עובר מדרבנן, ונמדאורייתא אינו עובר מכיון שאין לו ציצית או סוכה, וכשיטת המרדכי הנ"ל, ואם כן ציצית חמירא.

[והעירוני דגם באכילה דכביצה ועוד מחוץ לסוכה, יתחייב על כל חלק מהביצה ועוד, וזה תליא במי שאכל חצי כביצה בסוכה וחצי חוץ לסוכה אם עובר, דכל חלק חשיבא אכילת קבע, ונמצא דשאוכל חוץ לסוכה מבטל כמה עשין. אמנם אכתי בין בליעה לבליעה אינו עובר, משא"כ בציצית שעובר בכל רגע ורגע, ואם כן ציצית חמירא].

ג. ציצית תדיר

תו יש לומר דציצית חמירא מסוכה מפאת דציצית הוה תדיר, [אע"פ דלהרמב"ם (פ"ג מהל' ציצית הל' ז-ח) דתליא בזמן אינה נוהגת בלילות], אך סוכה נוהג רק שבעה ימים.

[ואע"ג דאיתא בשולחן ערוך (או"ח סי' ל"ח סעי' י"ב, ויו"ד סי' רפ"ה סעי' א'), ומקורו בירושלמי סוף מגילה] דאם היה צריך לתפילין ומזוזה, ואין ידו משגת לקנות שניהם, תפילין קודמים למזוזה, וטעמא דתפילין חובת הגוף, זה מפאת דמעלת התפילין עדיפא, אבל בשקולין פשיטא דכל שיש יותר זמן חמירא טפי, כן היה נלענ"ד לקוצר שכלי ובינתי המעוטה].

אך בזה העירוני דבשאגת אריה (סי' כ"ח) איתא דציצית חשיבא מצוי ולא תדיר, דהרי לאו דבר שבחובה היא, דלא חייבה תורה לאהדורי בתר טלית בת חיובא כמו שחייב בתפילין ושאר מצות, אלא שאם יש לו טלית בת חיובא מצוה עליו להטיל בה ציצית.

גם בכלאים קיים המצוה

הנה כתב הגרע"א (גליון גנת ורדים נדפס בסופו, וכך כתב בגליון או"ח סי' י' דפוס יוהנסבורג ונדפס בעין הגליון בהוצאת טלמן) דלא כגנת ורדים הנ"ל, דאין תעשה ולא מן העשוי, דהרי אף בלבש טלית עם כלאים קיים מצוה.

א. מצוה הבאה בעבירה

הנה באמרי בינה (או"ח סי' ב' ד"ה וראיתי) דן על הגרע"א מתרי אנפי, חדא דהוה מצוה הבאה בעבירה, ואם כן הוה ליה תעשה ולא מן העשוי. ובוה דן דהרי הכא הוה שוגג, והרי יש שיטות דבשוגג לא הוה מצוה הבאה בעבירה.

ובדעת הגרע"א יש לבאר דחסרון מצוה הבאה בעבירה לא משוי תעשה ולא מן העשוי, ותליא בהא דדן בקהילות יעקב (סוכה סי' כ"ד) בכתב מזוזה בדיו גזול, ואחר כך קנאה, אם היא תעשה ולא מן העשוי,

דאורייתא, אבל אם קריאת שמע דרבנן על כרחך ד"וראיתם" בא למעוטי סומא. וכך כתב בארצות החיים.

ה. תליא האם סומא פטור מהמצוות

עוד תירץ בשער המלך דהתם בסוגיא במנחות איירי למאן דאמר דסומא פטור בכל המצוות, ואם כן ליכא למעוטי סומא מציצית דבלאו הכי פטור מכל התורה כולה, והלכך הוצרכנו למימר דקרא דוראיתם קאי אקריאת שמע, אבל לדין דסומא חייב בכל המצוות מצינן למימר שפיר דאיצטרך קרא וראיתם למעוטי סומא, ואף על גב דלילה זמן ציצית סומא גרוע טפי דלא אתי לכלל ראייה כלל.

סומא פטור מכל התורה

הנה חזינן מדברי השער המלך דלמאן דאמר דסומא פטור בכל המצוות, אם כן ליכא למעוטי סומא מציצית, דבלאו הכי סומא פטור מכל התורה כולה.

אך תמה בהגהות במעשה חושב (על השער המלך שם) הא אף אם סומא פטור מכל המצוות, אכתי נפקא מינה למעט סומא ממצוות ציצית, לענין טלית המיוחדת לסומא, שיהא פטור אף כשילבשונו מי שאינו סומא, וכמו כסות המיוחדת ללילה דפטורה מציצית אף ביום. אם כן איצטרך קרא ד"וראיתם אותו" למעוטי כסות סומא אפילו כשילבשונו אחר.

ויש לדון בהנ"ל בד' אנפי:

א. טלית המיוחדת לסומא

הנה יש לדון דאף אם סומא פטור מקרא, אכתי חייב אחר הלושב טליתו, דיש לעיין האם כסות סומא דמיא לכסות המיוחדת ללילה שהלובשו ביום פטור. ובאמת מסתבר דהוי ככסות לילה.

אבל עכ"פ למה שכתב בשולחן ערוך (סי' י"ח סעי' א') דלהרמב"ם חייב בלושב ביום כסות המיוחד ללילה, שוב ליכא נפקא מינה.

ב. היאך משכחת לן

אמנם "במעשה חושב" דחה דזה אינו, דאם הטלית עדיין של הסומא, בלאו הכי פטורה משום שאולה, ואם אדם אחר קנאה הימנו בטל יחודה ועכשיו היא מיוחדת לבר חיובא.

אבל באמת משכחת לן שהטלית של האב ויחדה לבנו סומא, ורוצה האב להשתמש בו ארעי.

וכמו כן משכחת לן במתנה על מנת להחזיר, דהרי המקבל טלית במתנה על מנת להחזיר חייב בציצית, ואם כן יש להעמיד הילפותא באופן דקנה מן הסומא במתנה על מנת להחזיר, דאם מפאת הא דסומא פטור מכל המצוות, יהא המקבל חייב, משא"כ אם גוף הבגד דסומא פטור מציצית, יהא פטור גם אצל מקבל המתנה, ואע"פ דקיבלה במתנה, מכל מקום מכיון דהוי על מנת להחזיר, נמצא דעיקר הטלית הוי דהסומא, ובגד סומא מופקע מחיוב ציצית. [ויש בזה נפקא מינה בכסות לילה, וקנה אחד במתנה על מנת להחזיר רק לצורך יום, דפטור מן הציצית].

ג. גם בפטור בגברא חשיב כסות דפטור

הנה כתב בחזון איש (או"ח מועד סי' ב' ס"ק ל"ד) דכשם שכסות לילה פטורה ביום, הכי נמי כסות המיוחדת לקטן שלבשה גדול ארעי פטור מציצית. [והא דקתני חייבת בעומדת לזה].

חזינן דאע"פ דהא דפטור קטן מציצית הוי פטור רק בגברא, דקטן פטור מכל המצוות, מכל מקום חשיב כסות דפטור. ואם כן הכי נמי נימא לענין כסות דסומא, גם לולא קרא ד"וראיתם אותו". ולפי זה בלאו הכי ליכא למימר כמעשה חושב.

[אלא לכאורה יש לבאר דברי החזון איש דלא כפשוטו וכהנ"ל, אלא יש לבאר דבריו באופן אחר, דאין כונתו מפאת פטור הקטן במצוות, אלא מפאת דלבישת גדלות היא ארעי. ואם תהא מיוחדת לנכרי לא נימא הכי. וצריך עיון].

וכעין דברי החזון איש מבואר בארצות החיים (סי' י"ז) שכתב

כיון דהוה מצוה הבאה בעבירה. וכן דנו רבנן בתראי בסכך גזול ואחר כך קנאו. [והתם יש עוד סברא דהרי כשר לנגזל].

ב. לא חשיב בגד

תו אייתי באמרי בינה בשם פרי מגדים (סי' י"ח משב"ז סק"א) דבגד עם כלאים, מכיון שאסור ללובושה לא הוה בגד. [והאריך בסוגיא דהטל למוטלת ועיין בגליון הגרע"א סי' י"ב באורך בהאי סוגיא].

ולפי זה נמצא דגם לולא הטעם דמצוה הבאה בעבירה, מכל מקום פסול, דהרי זה כמו כסות לילה דפטורה מציצית ובכל זאת הטיל בה ציצית, ואחר כך נמלך לעשותה לכסות יום, פסול משום תעשה ולא מן העשוי.

אמנם זה חידושא לומר שבגד שאסור ללובושו פטור מציצית, ואטו בית שאסור לגור בו מחמת שאין בו מעקה פטור ממזוזה. ואולי שאני הכא דכתיב כסותך אשר תכסה בה.

וכעין זה כתב בספר יחוסי תנאים ואמוראים (עמ' ר"ז) שנסתפק בהולך בבגד כלאים אם הוה משא לענין שבת דהרי לא חשיב בגד. אמנם חזינן (שולחן ערוך סי' י"ג סעי' א'), ועיין משנה ברורה שם) דבנפסלה ציצית הוה משא לענין שבת רק מפאת הציציות אבל לא מפאת הבגד, ותיקשי על יחוסי תנאים ואמוראים. [ובמנחת חינוך דן במגעלים ביום הכיפורים דהוה משא. ונמי תיקשי מהך דציצית שנפסלה].

סומא בציצית

הנה יש לברר מהו לענין סומא במצוות ציצית:

א. סומא חייב בציצית

הנה מבואר בסוגיא בשבת ובמנחות דלכולי עלמא סומא חייב בציצית, דהנה אמרינן בגמרא שבת (כ"ז ב') דילפינן מקרא "אשר תכסה בה" לרבות סומא שחייב בציצית. וקרא ד"וראיתם" ממעט כסות לילה.

וכמו כן מבואר בגמרא מנחות (מ"ג א') דלמאן דאמר דגם בלילה חייב בציצית ולא הוה מצות עשה שהזמן גרמא, אם כן לא בעינן קרא כלל לרבות סומא, כיון דגם בלילה דאין רואין חייב בציצית. [אלא אמרינן התם דרביא ד"אשר תכסה בה" קאי לרבות בעלת חמש כנפות, וקרא ד"וראיתם" קאי לומר ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בו, ואיזו זו זו קרית שמע דתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן, אבל לא קאמר דלרבנן איצטרך קרא ד"וראיתם" למעוטי כסות סומא. עיין בפירוש רש"י שם].

ב. סומא פטור מציצית

אמנם תיקשי דבתוספות בשבת (קל"א ט' ד"ה שוין) כתבו בהדיא דלר' אליעזר סומא פטור מציצית.

[ודברי התוספות הם כך, דהנה אמרינן בגמרא שבת (שם) דאע"ג דר' אליעזר סבירא ליה דמכשירין דפסח ומילה ולולב וסוכה דוחין שבת, אבל מכשירי ציצית לא דוחין שבת מפאת דבידו להפקיר הבגד ואז לא יתחייב בהמצוה.

והקשו תוספות (שם ד"ה ושוין) הא ליכא קרא דמכשירי ציצית דוחין שבת ואם כן מנא לן דהיו דוחין, ותירצו תוספות דהוה ילפינן ממכשירי סוכה דדוחין שבת, ואע"ג דסוכה נוהגת בלילה, סבירא ליה לר' אליעזר דגם ציצית נוהגת בלילה, והוסיפו תוספות דקרא דראיתם לא אתי למעוטי לילה אלא אתי למעוטי סומא].

וכן ברש"י בסוכה (י"א א' ד"ה לפרזומא) מבואר כהתוספות, שכתב רש"י דלהשיטה דקסבר לילה זמן ציצית הוא ואם כן כסות לילה חייב, אם כן ילפינן מקרא ד"וראיתם אותו" פרט לכסות סומא.

והקשה בשער המלך (פ"ג מהל' ציצית ה"ז) הא מסוגיא דמנחות הנ"ל שמעינן דלכולי עלמא סומא חייב. וכן הקשה בארצות החיים (סי' י"ז).

ג. תליא האם קריאת שמע דאורייתא

הנה תירץ בשער המלך דדברי הגמרא במנחות דקרא ד"וראיתם" קאי לומר ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בו ואיזו זו זו קרית שמע שהוא משיכיר בין תכלת ללבן, היינו רק אם קריאת שמע

לומר דאיירי שנאבדו שאר החוטים, דלהש"ך (וי"ד סי' ק"י כללי סי' ס"ק כ"א) גם כשנאבדה החתיכה הא' אסרינן. [שוב ראיתי בפרי מגדים בפנים שלא כתב לה להאי נפקא מינה רק לענין בגד שספק אם חייב].

ג. כבוד הבריות

כתב במשנה ברורה דנפקא מינה לענין כבוד הבריות, שאם הוא יושב בתוך ציבור ונפסק אחד מציציותיו בחול, אם הוא רק מדרבנן, יש לומר דכבוד הבריות דוחה דרבנן ואינו מחוייב תיכף לפשוט טליתו. [ענין בשולחן ערוך או"ח סי' י"ג סעי' ג' ובפוסקים שם].

ד. חיוב בדיקה

הנה בפרי מגדים (שם מ"ז סק"ב) כתב עוד כמה נפקותות, חדא, לענין חיוב בדיקה, דאם יש לו הרבה בגדים אין צריך לבדוק זה, דבחיוב דרבנן אפשר לא אמרינן כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן. אך דחה זה. [וציינן מה שכתב בס"י ח' במגן אברהם אות י"א, וט"ז אות ט'].

ה. לכיין בהדיא להוציא

הנה אם משי חייב רק מדרבנן, אם יהא לו שני טליתות משי וצמר, ובירך על המשי, צריך שיתכוין בפירוש לפטור הצמר, אבל בסתמא לא מהני, אף על פי שדעתו ללבוש שתייהם. [ענין שם שהביא כעין זה מאליה רב ס"י ר"יו סק"ב בדעת הבית יוסף שם].

ו. פסול לעדות מן התורה

הנה אם לבש כלאים בזמן הזה, בציצית שחייב בו מן התורה, הרי יש אומרים דמן התורה כלאים בציצית שרי ורק מדרבנן אסור, ואם כן לא מיפסל לעדות מן התורה. אבל בבגדים שחייבים בהם רק מדרבנן ויש בהם כלאים, אם כן מדאורייתא אסור ללבושם דלא הותר בזה איסור דאורייתא דכלאים, ואם כן הלוש בגד זה מיפסל לעדות מן התורה. [וכך כתב הפרי מגדים בפתיחה להלכות ציצית ד"ה שאלה].

ולכאורה קשה היאך משכחת לן כלאים, הא הנידון בבגד של שאר מינים, ויש לומר דאיירי בבגד של משי וכנפיה של צמר ועשה חוטי פשתן, דבזה אם משי חייבת מן התורה, שפיר אמרינן עשה דוחה לא תעשה, ויניח פשתן על כנפי הצמר משא"כ אם חייב רק מדרבנן.

ז. מכת מרדות

אם לבוש טלית בלא ציצית, לפני שלובשו מכין אותו עד שתצא נפשו, ואחר כך לוקין אותו מכות מרדות, וכל זה אם חייב בציצית מדאורייתא, אבל אם חייב רק מדרבנן, יש לדון אם בביטל דרבנן בשב ואל תעשה לוקין.

[וגם אי במצוה דרבנן לוקין בשב ואל תעשה, אכתי יש נפקא מינה לפסולי עדות דרבנן. ענין פתיחה דהפרי מגדים שם].

ח. טומטום

נפקא מינה בטומטום אם חייב בציצית בשאר מינים, דאם החיוב רק מדרבנן פטור מדין ספיקא דרבנן לקולא.

ט. קטן להוציא

הנה בארצות החיים (סי' ט"ו) כתב עוד נפקא מינה אם קטן יכול להוציא בברכה זו, והיינו דהקטן לבש צמר והוה ליה גביה תרי דרבנן, [חדא, מצד שהוא קטן, ושנית, עיקר החיוב ברכה מדרבנן], והגדול לבש משי דנמי הוה תרי דרבנן. [חדא, מצד המשי, ושנית, מצד עיקר החיוב ברכה]. אבל אם משי הוה מדאורייתא, אם כן אצל הגדול הוה רק חד דרבנן ואין הקטן יכול להוציא.

אך צריך עיון דבפשוטו יכול גדול הלוש משי להוציא גדול הלוש צמר. ויש לומר דהתם מפאת ערבות ואף בלא לבש.

אך אכתי חזינן דהמברך על משי ואחר כך לובש צמר שפיר דמי אף שהפסיק בדיבור. חזינן דהברכה על המשי חייל גם על הצמר. ואם כן לעולם קטן לא יוכל להוציא. [א"י. דלעולם נימא דברכה על שאר מינים הוה אותו סוג חיוב כמו ברכה על צמר, דהברכה הוה אותו חיוב דרבנן, משא"כ קטן לא יוכל להוציא גדול, אפילו אם הקטן לובש מצמר והגדול לובש משי, דהרי אצל הקטן כל החיוב ציצית רק מדרבנן].

י. התכוין רק להמצוה דרבנן

הנה דן בחלקת יואב (או"ח סי' ל"ג) לענין מצוות צריכות כוונה, אם

בפשיטות דכסות דאשה, אף אם האיש לבשה פטורה, [ואולי מפאת שאולה], וזה כדברי החזון איש. [והא דכתבו התוספות במנחות (מ"א א' ד"ה תכלת) דטלית של אשה חייבת בציצית מפני שבעלה מתכסה בו, יש לומר דאיירי במשתמש בקביעות].

ד. טענת הבית יצחק

הנה בתשובות בית יצחק (או"ח סי' ה' אות י"ג) נקט דבאמת סומא חייב בציצית, דהנה הקשה נמי לר' יהודה, למה לי קרא לרבוויי סומא, הא לדידה סומא פטור מכל המצות, וליכא למימר דנפקא מינה אם אחר שאל ממנו דהא שאולה פטורה. [ולמה שכתבנו לעיל בס"ק ב' יתיישב]. וכתב בבית יצחק ליישב דסומא היה חייב בציצית אף לר' יהודה, לפי מה שכתב בנודע ביהודה (סי' קי"ב) דסומא פטור רק ממצות עשה אבל מוזהר בלאוין, אם כן דרשינן סמוכין כל שישנו בכלאים ישנו בגדילים, וכעין מה שכתבו תוספות ביבמות (ד' א' ד"ה דכתיב) לדון דאף אם ציצית הוה מצות עשה שהזמן גרמא מכל מקום נשים חייבות מטעם הני"ל דכל שישנו בלא תלבש שעטנז ישנו בגדילים. [ענין שם].

אך לפי זה נמי סומא חייב בקידוש היום מן התורה, דנדרוש סמוכין דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה. אך בתוספות כתבו בפירוש דסומא לר' יהודה פטור מקידוש היום. [א"י, דהרי כתבו תוספות בעירובין (צ"ו א' סד"ה דילמא) שחייבו סומא מדרבנן, כדי שלא יראה ככרי אם היה פטור מכל המצות, חזינן דאין לסוצא שום מצוה].

ואולי תוספות סברי דפטור אף מלאוין, משא"כ להסוברים דחייב בלאוין, אם כן הכי נמי דחייבי בציצית מחמת היקישא.

[ועוד עיין מה שכתבנו בכל זה בפרשת שלח תשע"ג].

שאר מינים - דאורייתא או דרבנן

הנה איתא בגמרא שבת (כ"ז ב') דלתנא דבי ר' ישמעאל ציצית הוה דאורייתא רק בבגד של צמר או פשתים, אבל לרבא כל המינים חייבין מדאורייתא.

ואיתא בשולחן ערוך (סי' ט' סעי' א') כתנא דבי ר' ישמעאל דאינו חייב בציצית מן התורה אלא רק בגד מפשתים או מצמר רחלים, אבל בגדי שאר מינים אין חייבים בציצית אלא מדרבנן. אמנם ברמ"א פליג דנקטינן להלכה כרבא דכל המינים חייבין בציצית מדאורייתא.

[וכתב במשנה ברורה (שם סק"ה) דירא שמים יחמיר על עצמו לחוש לדעה הראשונה ויעשה טלית של צמר כדי שיתחייב בציצית מן התורה לכולי עלמא].

וכתב במשנה ברורה (שם סק"ג) דאף צריך לברך על מצוה שהיא מדרבנן כמו על מצוה דאורייתא, מכל מקום נפקא מינה לענין כמה דברים וכדלהלן:

א. לכתחילה

חדא, אם לעשות לכתחילה צמר, דיותר ראוי לעשות בגד שהוא יוצא בו מן התורה.

ב. ספיקות

תו נפקא מינה בספיקות, כגון אם נתערב לו ציצית שטוויין לשמן בציצית שטוויין שלא לשמן ואין לו ציצית אחרים, או כגון ביש לו ספק על הבגד אם הוא חייב בציצית, דאם הוא חיוב רק מדרבנן יוכל לקחתם מכיון דספיקא דרבנן לקולא. אבל אם הוא חייב מדאורייתא לא יוכל לקחתם.

הנה שמעינן מזה דאע"ג דאיקבע איסורא שרי בדיני דרבנן. אך הא אם נתערב אתרוג ולימון האם נימא דיוכל לקחת אחד מהם ביום טוב שני. והוא חידושא רבתא, וצריך עיון גדול לדינא. וכתבנו מזה לענין תשובת הגרע"א (תשובות שבס"י דרו"ח, כתבים פ"ח ב' מדפי הספר, עיין מה שכתבנו בפרשת עקב תשע"ה) בדיני ספר תורה.

ועוד, דלכאורה מוכח מהכא דבמצוות דרבנן לא קפדינן אתרתי דסתרי. דהרי תיקשי הא יש כאן מבי' הסוגים, ואם כן אם נתיר לקחת חלק יקח גם מהחוטים הנשארים לטלית אחרת של שאר מינים, ונמצא דביטל בודאי מצוה, אלא חזינן דבמצוות לא קפדינן. [ואין

התכוין שהוא רק מצוה מדרבנן, האם מהני לצאת הדאורייתא.

א. אופנים שמכוין לדרבנן

כגון בסבור שהוא עדיין קטן ועשה מצוה לשם חינוך ובאמת הוא גדול.

וכמו כן בכגון בסבר שכבר יצא חובת מצוה ואכל לשם אפיקומן ובאמת עדיין לא יצא ידי מצוה. ואולי שם גרע טפי דמכוין למצוה אחרת.

ב. סתירה בתוספות

הנה בחלקת יואב (א"ח סי' ל"ג) כתב דיצא ידי חובתו, ואייתי ראייה מהא דהקשו תוספות בראש השנה (כ"ח ב' ד"ה ומנא) היאך חוזרין ותוקעין תקיעות דמעומד, הא הוה בל תוסיף, ואע"פ שמכוין למצוה דרבנן, מכל מקום עובר בבל תוסיף. שמעינן דכוונה לתקיעות דרבנן חשיבא כוונה לענין הדאורייתא וחשיב שמוסיף על המצוה דאורייתא. אמנם לאידך גיסא כתב הגרע"א (ראש השנה שם) דדבר זה הוא פלוגתא בעלי התוספות, דמתוספות אחר (שם ט"ז ב' ד"ה תוקעין) מבואר דלא חשיב כוונה, דהרי הקשו שם הקושיא הנ"ל מבל תוסיף, ותירצו דליכא כוונה לקיום המצוה דאורייתא, והרי הוה שלא בזמנו ושלא בזמנו בעי כוונה, [ורק הקשו מפאת דאילו איתרמי ליה ציבורא אחרינא חשיב זמנא], חזינן דאע"ג דמכוין לדרבנן סברי דלא הוה כוונה לענין הדאורייתא, ואם כן גוונא דהחלקת יואב היא תלוי בפלוגתא. וצריך תלמוד.

ג. נפקא מינה להנ"ל

לכאורה נפקא מינה לענין נידון הנ"ל אם שאר מינים חייבים רק מדרבנן, דהנה בטלית של שאר מינים והטיל החוטים מי שסובר כהמחבר דשאר מינים חייב רק מדרבנן, אם כן מכוין רק לשם מצוה דרבנן, ואם כן האם מי שסובר כרמ"א דחייב מדאורייתא יכול ליקח ממנו הטלית במתנה על מנת להחזיר.

ואולי הכא עדיפא טפי, דאדם מכוין סתמא לשם מצות ציצית ואינו מחלק במחשבתו בין דרבנן לדאורייתא.

ואכתי יהא הנידון הנ"ל לענין להסיר ציצית מטלית שלו להניחו בטלית שאולה לאחר ל' יום שחייב רק מדרבנן. אך הכא ודאי מהני, דהרי מהני להמשאיל שהוא בעל הציצית, ואם כן חשיב שהניחו בבגד שיש בו חיוב דאורייתא.

ג. להניחו בבגד של קטן

הנה כתב בארצות החיים (שם) דעכ"פ אסור להתיר ציצית מטלית של גדול להניחם בטלית של קטן. והביאו במשנה ברורה (סי' ט"ו סק"א). וצריך לומר דסבירא ליה דבגד של קטן גרע מבגד משאר מינים.

ויהא זה חומרא דלדעת הארצות החיים, דמטלית דשאר מינים דגדול המחוייבת מדרבנן, היא אסור להסיר לטלית מצמר של קטן המחוייבת מדאורייתא, [אף להסוברים דשאר מינים דרבנן].

ובאמת לא הבנתי החילוק בין מין דרבנן דנטה בארצות החיים לקולא [אם כי לא החליט], ובין קטן דהחליט לחומרא, ואף אם נימא דאין הקטן מחוייב בעצמותו אלא אחרים מחוייבים עליו, מכל מקום הא יש כאן דרבנן. ואולי מפאת דעצם חיוב דהקטן קליש.

אבל הדבר צריך עיון דהא חזינן דקטן שאכל כדי שביעה יכול להוציא גדול החייב מדרבנן, הרי חזינן דקטן חשיבא בר חיובא. ויש לחלק בין דין בר חיובא של שומע כעונה לבין מעלין בקודש. ודוחק.

ד. לענין מזוזה

הנה יש לעיין אם מותר להסיר מזוזה מחדר לחדר, דבמזוזה הא מחמירין מבית לבית, כדכתבו תוספות (שם) דאין להורידו אף דעתו להניחה בבית אחר דשאני מזוזה שעשויה להציל מן המזיקין, אם כן מהו מחדר לחדר.

תו יש לעיין אם כבר הוריד המזוזות, אם מותר להעביר מחדר החייב מן התורה לחדר החייב מדרבנן.

עובדא בטלית שנסתבך בו חוט

עובדא באחד שקנה טלית חדשה ובהיותו ביום טוב ראה שנסתבך בציצית חוט שחור. ולא רצה לטלטלו ביום טוב מחמת החוט השחור. והשאיר הטלית בבית המדרש לקחת בצאת היום טוב, והניחו בגב של כסא. ובמוצאי יום טוב מצאה על כסא אחר. אך יש לו סימנים דהנקב עם חוטים היה בצבע שלא שכיחא, וגם החוט שנסתבך עם החוטים היה שם.

והנה כל זה סימנים מובהקים, אבל הא נשתנה המקום. אך מכל מקום אזלינן בתר הסימנים ואמרינן שלקחו הטלית מכסא אחד לשני.

הנה הא דלא רצה לטלטל הטלית, היינו כדמטו בשם החזון איש במתלה קרוע, דהנה איתא בספר דינים והנהגות (מהחזון איש, פ"ח ה"ז) דהוה עובדא באדם שלבש ביום טוב חליפה עם מתלה (היינגער) שנקרע בצד אחד, והיה דעתו לתופרו במוצאי יום טוב, והחמיר החזון איש שיפשוט המעיל, דאיכא בלבישת המעיל משום מלאכת הוצאה ביום טוב, דהרי הוצאת המתלה הוה שלא לצורך יום טוב כלל, דאינו צריך להמתלה אלא דמתלוה ממילא. והכא נמי האי חוט שחור לא היה לצורך יום טוב ואינו אלא מתלוה ממילא.

ויש לדון דשאני הכא דהחוט השחור בטל לבגד, כמו דחזינן לענין חוטי הציצית, דאע"פ דחוטי ציצית שדעתו לתקנם אינם בטלים להבגד מכיון דחשיבי, מכל מקום ציצית פסולין שאין דעתו לתקנם בטלים להבגד, (כמבואר במשנה ברורה סי' י"ג ס"ק ג'). אך לא אדע, כיון דאינו מחובר כלל לטלית אלא נסתבך בחוטים.

עניי שבת

וצריך עיון דהרי איסור מלאכה לא מפאת חיוב הבדלה אלא דהשבת נשארת, כדחזינן דנמשך יום הכיפורים לענין ענויים. [ענין בלבושי שרד סי' תרכ"ד ד"ה וני"ל, דכן משמעות הלבוש שהבא במגן אברהם. א"ה. אמנם במגן אברהם ומשנה ברורה שם פסקו לא כך אלא ענויים מותרין].

י"א. מתירין מבגד לבגד

הנה יש לדון אם איכא נפקא מינה בהנ"ל שיהא מותר להתיר חוטי הציצית מבגד צמר לבגד משאר מינים.

א. נפקא מינה להתיר להניחו בשאר מינים

הנה איתא בגמרא שבת (כ"ב א') דלדעת שמואל מתירין חוטי הציצית מבגד לבגד לאחר. וכתבו תוספות (שם ד"ה רב) דאע"ג דקיימא לן כשמואל דמתירין, מכל מקום היינו דוקא כדי לקושרו בבגד אחר, אבל להתיר בלא שיהא דעתו לקושרו בבגד אחר אסרינן.

מעתה יש לדון דנפקא מינה בזה אם שאר מינים חייבים בציצית מדאורייתא או מדרבנן, דאם חייבים רק מדרבנן, אם כן אין להתיר מבגד צמר שחייב מדאורייתא כדי להניחו בבגד משאר מינים שחייב רק מדרבנן.

ב. ארצות החיים דמותר

אך כתב בארצות החיים (סי' ט"ו סעי' א', ובמאירי ארץ שם ס"ק ה') דבאמת מותר להסיר מציצית דאורייתא לציצית דרבנן, דהיינו מצמר לשאר מינים.

והביא ראייה מדמדליקין מנר לנר אע"פ שהראשון עיקר והשני מהדרין. וצריך עיון הא קיימא לן (סי' תרע"ד סעי' א') דדוקא מעיקר לעיקר מותר.

אבל אסיק בארצות החיים דבלאו הכי קיימא לן כרמ"א דשאר מינים חייבים בציצית מדאורייתא.

הנה כתב בדעת תורה (למהרש"ם, ה"ל אבילות סי' שמ"א סעי' ב') דאונן יכול לעשות מלאכה קודם שאמר המבדיל, דביסודו לא הוה איסור מלאכה, אלא לבתר דחייבוהו להבדיל אסרו חכמים במלאכה עד שיבדיל, וכאן דפטור מהבדלה שוב מותר במלאכה.